

# La problemàtica relació entre la intel·ligència artificial i la política democràtica: una qüestió emocional

JOSÉ FRANCISCO GÓMEZ RINCÓN

Grup d'Investigació en Bioètica de la Universitat de València (GIBUV)

**Resum:** En aquesta comunicació, pretenem mostrar, d'acord amb una particular lectura en clau política de la filosofia de Baruch Spinoza sobre les passions i els afectes, que la fe dipositada en la IA com a solució als problemes de les democràcies, en veritat, és precipitada i infundada. La presa de decisions polítiques, en contextos democràtics, no pot fonamentar-se, únicament, en l'aplicació cega de procediments i regles generals inferides per mitjà d'algorismes predictius. A l'hora de prendre una decisió política que pot acabar afectant la vida de milers de persones, cal tenir en compte tota una sèrie de factors, relacionats amb l'afectació que sobre els subjectes particulars i col·lectius tindran eixos procediments i regles generals, la qual cosa requereix d'emprar els sentiments i les passions qualificades per Spinoza com positives, com són la compassió, l'empatia o l'estima.

**Paraules clau:** Intel·ligència artificial, passions, política, Spinoza.

*The problematic relationship between artificial intelligence and democratic politics: an emotional issue*

**Abstract:** In this paper, we aim to demonstrate—drawing on a particular political reading of Baruch Spinoza's philosophy of passions and affections—that the faith placed in artificial intelligence as a solution to the problems of democracies is ultimately hasty and unfounded. Political decision-making in democratic contexts cannot rely solely on the blind application of procedures and general rules inferred through predictive algorithms. When making political decisions that may profoundly impact the lives of thousands, it is essential to consider a wide range of factors, particularly the effects these procedures will have on both individual and collective subjects. This requires taking into account the feelings and passions that Spinoza describes as positive, such as compassion, empathy, and love..

**Key words:** Artificial intelligence, passions, politics, Spinoza.

## **1/ Introducció**

L'avanç que en temps recents està vivint-se a l'àmbit de la intel·ligència artificial (IA) fa que moltes persones, tant del món acadèmic com de fora, es pregunten sobre les possibilitats d'aplicar aquestes tecnologies al camp de la presa de decisions polítiques per tal de millorar i agilitzar els processos democràtics, els quals s'interpreten com a lents i obsolets (Innerarity, 2020a). L'aplicació de la IA permetria, segons els seus defensors, actualitzar els softwares de les democràcies i guanyar en agilitat i eficàcia: en eficiència (Nowotny, 2022, p. 9-35).

No obstant les pretensions dels defensors de l'aplicació de la IA als processos de presa de decisions polítiques en contextos democràtics, en aquesta comunicació, pretenem mostrar, d'acord amb una particular lectura en clau política de la filosofia de Baruch Spinoza sobre les passions i els afectes, que esta fe dipositada en la IA com a solució als problemes de les democràcies, en veritat, és precipitada i infundada. La presa de decisions polítiques, en contextos democràtics, no pot fonamentar-se, únicament, en l'aplicació cega de procediments i regles generals inferides per mitjà d'algoritmes predictius. A l'hora de prendre una decisió política, que pot acabar afectant la vida de milers de persones, cal tenir en compte tota una sèrie de factors relacionats amb l'afectació que sobre els subjectes particulars i col·lectius tindran eixos procediments i regles generals, la qual cosa requereix d'emprar els sentiments i les passions qualificades per Spinoza com positives, com són la compassió, l'empatia o l'estima. Atès que les màquines regides per una IA no són capaces d'experimentar sentiments, la seva aplicació a la política democràtica podria comprometre llibertats i drets bàsics de les minories tradicionalment menyspreades.

Pretenem mostrar, en conclusió, que una política democràtica ha de ser justa, des del punt de vista ètic, i que per ser justa, una política, ha de tenir sentiments per ser capaç de posar-se en el lloc de l'altre i comprendre la seva circumstància particular (Nussbaum, 2014, p. 13-40). Ja que la IA no pot fer això mateix, la seva aplicació a la política democràtica no farà més que perjudicar, encara més, els que ja estan en condicions de vulnerabilitat social.

Per tal de comprendre la importància de tenir en compte els afectes i les passions a l'hora de prendre una decisió de caire polític i de com eixes passions i afectes que les polítiques provoquen tenen un paper fonamental a l'hora d'avaluar una decisió d'aquest tipus, és necessari entendre com Spinoza qualifica i parla d'aquest mateix tema, ja que la filosofia del pensador holandès ofereix claus fonamentals per entendre aquesta qüestió i la seva relació amb les dificultats per aplicar la intel·ligència artificial a la presa de decisions polítiques justes. És per açò últim que es fa imperatiu entendre de què parla Spinoza quan parla de passions i afectes polítics.

## 2/ Spinoza: una política passional

La finalitat de la filosofia política d'Spinoza era la de fer possible societats humanes en què regnés la justícia i això permetés als individus assolir la llibertat per a ser, veritablement, el que volgueren ser i com volgueren ser, sense cap mena de temor a represàlies (Torres Marcano, 2012). Una reivindicació que és perfectament vàlida per a la nostra actualitat.

El que la filosofia d'Spinoza pretenia aconseguir era que les persones poguessin assolir la felicitat, entesa esta com aquell estat d'ànim que senten les persones quan «gaudeixen d'una alegria contínua i suprema» (Spinoza 2014b, p. 97). En este sentit, Spinoza considera les coses del món exterior com a neutrals des del punt de vista de la consecució de la felicitat. Les coses no són ni bones ni dolentes en si mateixes, sinó que eixos adjectius els hi apliquem de forma relativa en funció de si serveixen als nostres interessos o, pel contrari, ens destorben en la seva consecució (Spinoza 2014b, p. 102). Així doncs, tot allò que afavoreix que els subjectes aconseguixin ser feliços seran considerats com a bons, mentre que, d'altra banda, els que afecten de forma negativa eixa consecució de la felicitat seran considerats com a dolents (Spinoza, 2011, p. 210-220). És així com Spinoza introdueix en la seva filosofia els afectes i els relaciona amb la felicitat i amb la llibertat i marca el camí del seu projecte filosòfic: les seves metes metafísiques, epistemològiques i ètiques:

El fi a què tendeixo és: adquirir tal naturalesa i procurar que molts l'adquireixin amb mi; és a dir, que a la meua felicitat pertany contribuir que molts altres entenguin el mateix que jo, per tal que la seva entesa i el seu desig concordin totalment amb la meua entesa i amb el meu desig. Perquè això sigui efectivament així, cal entendre la naturalesa, en tant que sigui suficient per aconseguir aquella naturalesa humana. Cal, a més, formar una societat, tal com es podria desitjar, per tal que el nombre més gran possible d'individus assoleixi aquesta naturalesa amb la màxima felicitat i seguretat (Spinoza 2014a, p. 103).<sup>1</sup>

En este sentit, allò més interessant de la teoria política d'Spinoza és la relació que estableix entre afectes, passions i llibertat humana, un lligam que és fonamental per a la consecució de la felicitat, atès que en Spinoza no pot parlar-se de felicitat sense parlar de llibertat, ja que sols el que és lliure pot ser feliç en la seva filosofia:

[...] en realitat, qui és esclau és portat pels seus apetits i és incapaç de veure ni fer res que li sigui útil, és esclau al màxim; i només és lliure aquell que viu amb sinceritat sota la sola guia de la raó. L'acció realitzada per un mandat, és

1. Traducció pròpia des del castellà al català. La resta de citacions de les obres de Spinoza també son traduccions del castellà de l'autor de la comunicació.

a dir, l'obediència, suprimeix d'alguna manera la llibertat; però no és l'obediència, sinó la fi de l'acció, cosa que fa un esclau. Si la fi de l'acció no és útil per a l'agent, sinó del que mana, aleshores, l'agent és esclau i inútil per a si (Spinoza 2014b, p. 416-417).

Segons el filòsof holandès, tot ésser viu, i els éssers humans no en som una excepció, busquen sempre, per damunt de tot, mantenir-se en el seu ésser, mantenir-se amb vida. A esta capacitat de mantenir-se en el seu ésser Spinoza l'anomena *conatus* i és la pedra de toc de tot el seu edifici teòric sobre el que sustenta tota la seva filosofia, també la seva política, que no és més que una teorització de com aconseguir que els éssers humans hi aconseguixin realitzar eixe *conatus* (Cadahia, 2009) i, per tant, fent una interpretació moderna dels textos del filòsof: que totes les persones puguin ser elles mateixes. Això implica una forta responsabilitat de l'Estat en la consecució d'aquest objectiu:

Dels fonaments de l'Estat, tal com han estat exposats, se'n dedueix de manera força evident que la seva finalitat última no és dominar els homes ni obligar-los amb el temor i sotmetre'ls al dret dels altres, sinó, al contrari, alliberar-los del temor perquè puguin viure, en la mesura del possible, amb seguretat, és a dir, per tal que puguin gaudir de la millor manera del propi dret natural de viure i actuar sense mal per a si ni per als altres (Spinoza, 2014b, p. 503).

Per tant, l'Estat i en definitiva la política, té una importància fonamental perquè les persones, perquè els individus, puguin realitzar la seva pròpia vida, o el que és el mateix: ser lliures (Díaz i Mora, 2020). Com poden l'Estat i les seves polítiques aconseguir aquesta meta, segons Spinoza? És sobre aquest punt en què les passions i els afectes tenen una dimensió política fonamental.

Els éssers humans depenem, per aconseguir els nostres objectius vitals, del món exterior i de la manera com ens afecta. Si el món exterior ens és propici per aconseguir realitzar el *conatus*, Spinoza explica que, aleshores, experimentarem passions alegres com l'amor. Estes passions alegres són causades perquè el món exterior reforça la capacitat de l'individu per tal d'aconseguir allò que vol (Negri, 1993, p. 157-209), en la nostra lectura: ser ell mateix. En altres paraules, per ser nosaltres mateixos, per realitzar-nos com a éssers humans, necessitem que el medi ambient en què ens movem, tan social, com polític o natural provoqui en nosaltres passions alegres que incrementin la nostra capacitat de realitzar el *conatus*. Si en canvi, el medi ambient és hostil perquè l'individu pugui realitzar el *conatus*, aleshores l'individu sofrirà i patirà la tristesa en forma de sentiments com l'odi, l'enveja o la frustració, sentiments que no li permeten realitzar-se perquè no propicien la seva capacitat per mantenir-se en el seu ésser (Tejada Gómez, 2007).

Amb estos elements, Spinoza afirma que per aconseguir la llibertat i, per tant, la felicitat, els individus han de ser capaços de compensar les passions tristes amb les alegres, però ocorre que l'individu humà, sol i aïllat, no pot realitzar aquesta operació (Balibar, 2021, p. 23-35). Per Spinoza, contràriament al pensament protoliberal del seu contemporani Thomas Hobbes, l'individu és incapaç de sobreviure tot sol contra els elements. L'ésser humà és una criatura incapaç antropològicament. Les persones som éssers incapaços de sobreviure en solitari i necessitem l'ajuda de la resta de persones per aconseguir realitzar el *conatus* d'una forma satisfactòria (Negri, 1993, p. 129-156). El medi ambient, quan estem sols, ens afecta de forma negativa, ja que la nostra incapacitat per valdre'ns tot sols ens frustra les expectatives vitals d'aconseguir ser allò que volem ser, per això necessitem l'ajuda dels altres, per compensar les passions tristes, les limitacions que el món ens imposa com a individus finits i incapaços, aconseguint per mitjà de l'esforç comunitari que els individus puguin aconseguir les seves metes (Balibar, 2021, p. 35-44). En Spinoza la funció de la societat, i de l'Estat que la regeix, és potenciar la capacitat de l'individu de realitzar eixe exercici d'autoconservació i d'autoafirmació que és el *conatus*:

La meta de l'Estat, dic, no és convertir en bèsties els homes dotats de raó o fer-los autòmats, sinó per contra, obrar de manera que la seva ment i el seu cos puguin exercitar les seves funcions i puguin servir-se de la seva lliure raó i no lluitin els uns contra els altres per odi, ira o engany ni es deixin arrossegar per sentiments incívics. La veritable fi de l'Estat és, per tant, la llibertat (Spinoza, 2014b, 504).

Així doncs, en la filosofia política d'Spinoza, els afectes i les passions tenen un paper clau i és una funció de l'Estat, de la política, vetllar perquè les persones siguin lliures i felices, cosa sols possible si es procura que tots se sentin prou confiats per portar endavant la seva pròpia vida (Torres Marcano, 2012). És una funció de l'Estat que les polítiques públiques compensin les pors, les enveges i tota passió negativa que puguin arribar a sentir els individus, atès que són uns impediments per a l'assoliment de la llibertat i la felicitat individuals (Negri, 1993, p. 246-305). D'aquesta manera és fonamental que tot Estat tingui sempre en compte com afectaran a la dimensió sentimental dels ciutadans les seves polítiques, ja que d'aquesta dimensió emocional depenen les possibilitats de que la gent pugui ser lliure o no:

L'objectiu de la República, repeteixo, no és convertir els homes d'éssers racionals en bèsties o autòmats, sinó aconseguir més aviat que la seva ànima i el seu cos exercixin les seves funcions amb seguretat, i que ells se serveixin de la seva raó lliure i que no es combatin amb odís, ires o enganys, ni s'ataquin amb intencions perverses (Spinoza 2014b, p. 503-504).

És esta dimensió emocional de la política la que, des d'una òptica spinozista, que entén que tota decisió política ha de tendir a reforçar les capacitats de l'individu per aconseguir les seves finalitats, fent molt d'èmfasi en la dimensió emocional del subjecte i la seva importància per a la llibertat, en què la intel·ligència artificial mostra les seves limitacions a l'hora de ser aplicada sense més no a la presa de decisions de caire polític i que afecten la vida i les possibilitats de les persones.

### **3/ Les limitacions emocionals de la intel·ligència artificial: una incapacitat per a la política**

Els sistemes d'intel·ligència artificial són el producte de la combinació de diferents algoritmes que marquen i defineixen una sèrie de protocols d'actuació davant situacions concretes. Estos sistemes d'IA, van, a poc a poc, guanyant complexitat a mesura que els algoritmes que els fan possibles estan més ben definits amb més informació per configurar-los o, inclús, configurar-se amb sistemes autònoms d'aprenentatge informàtic (Innerarity, 2020a).

La principal limitació dels sistemes d'intel·ligència artificial, no obstant el seu gran potencial en múltiples camps d'aplicació, té a veure amb la incapacitat d'estos sistemes per sentir emocions (Aguirre Salas, 2021), com sí que les tenim els humans. Una limitació molt greu a l'hora de pretendre aplicar estes tecnologies a la presa de decisions polítiques, ja que, en este camp, no sols s'han de tenir en compte criteris purament lògics, que són els que aplica una IA, sinó que entren en joc tota una sèrie de factors que involucren la dimensió emocional (Nussbaum, 2014, p. 457-480). Una decisió política sempre tindrà un cost que afectarà un gran nombre de persones, per això a l'hora de decidir, cal tenir present l'impacte emocional. A l'hora de fer política cal ser empàtic per tal de comprendre totes les dimensions del problema, més enllà del mer càlcul utilitarista de cost-benefici que des de la més descarnada raó instrumental empenen els sistemes d'intel·ligència artificial, atès que són els únics que poden emprar les màquines pel seu mode de funcionar (Terrones Rodríguez, 2020).

Els sistemes d'intel·ligència artificial, per mitjà de la programació dels seus algoritmes, empenen un tipus de racionalitat fonamentada en procediments de pensament lògic, fruit de la funcionalitat del llenguatge informàtic (Pedrero-Esteban i Pérez-Escoda, 2021). Açò implica que estos sistemes estan, pel seu mateix funcionament, incapacitats per entendre la dimensió emocional que les persones sí que entenem. Una màquina no pot sentir empatia, perquè un sentiment, una emoció, no pot protocol·litzar-se en llenguatge binari, ja que l'experimentació d'una emoció és un procés complex que no pot traduir-se en termes de sí o no (Aguirre Salas, 2021), lògica binària en funció de la qual es programen els dispositius informàtics i els algoritmes que els fan funcionar, també a la IA.

Per altre costat, i des d'un punt de vista spinozista, les emocions són el resultat d'un afecte que el món exterior té sobre el subjecte: el subjecte, humà, animal o vegetal té la capacitat de sentir el seu entorn i això l'afecta i li crea un benestar o malestar emocional, però en tot cas, l'emocionalitat del subjecte té a veure amb la disponibilitat d'un cos sintent (Cadahia, 2009): un cos sintent del qual la màquina manca. Així doncs, una IA està incapacitada per sentir emocions, primer pel seu mode de funcionar i segon perquè no disposa d'un cos sintent: una màquina és sols un cervell purament lògic i incapaç d'entendre els sentiments i les emocions perquè manca d'un llenguatge pertinent per fer-ho i alhora no disposa d'un cos que pugui ser afectat per l'entorn circumdant, de manera que no pot sentir (Alba Rico, 2017, p. 107-110).

Esta incapacitat de les IA per poder sentir emocions i afectes com l'amor, l'empatia o la compassió, limita la possibilitat d'aplicació d'estos sistemes al món de l'activitat política a l'hora de prendre decisions que afecten la vida de les persones (Pedrero-Esteban i Pérez-Escoda, 2021). Com recordava Spinoza, és funció de la política aconseguir una convivència adequada entre totes les persones que formen una societat per tal que totes i cadascuna d'elles puguin assolir una condició de llibertat per portar endavant el seu projecte vital (Rodríguez Rial i Ricci Cernadas, 2021). És fonamental, des del punt de vista d'una política spinozista, que les decisions que es prenguin fomenten eixa pau social que permeti assolir la llibertat per mitjà de l'autoestima que insufla en l'individu comptar amb el suport de la gent que viu amb ell en societat. Ara bé, si la política no té en compte eixa dimensió emocional del subjecte, si la política no està encarnada emocionalment, no contribueix a assolir eixa necessària pau social que possibiliti la cooperació intersubjectiva per aconseguir la llibertat individual i el benestar (Balibar, 2021, p. 90-98). Tota política, per tant, ha de ser emocional, i com que les màquines no poden sentir emocions, estan incapacitades per prendre decisions que afecten la vida de les persones i les societats des d'aquest punt de vista.

Tota política ha de ser, per tant, emocional i ha de fomentar els bons sentiments entre la ciutadania. Per fer això cal que qui prengui les decisions sigui capaç d'empatitzar i de comprendre, emocionalment, les preocupacions i punts de vista de totes aquelles persones que seran afectades, tan de forma positiva com negativa per un procediment polític (Camps, 2020, p. 279-307). La IA no pot fer açò, ja que els algoritmes que la fan funcionar no es poden programar per tenir en compte la dimensió emocional (Alba Rico, 2017, p. 326-334). És per aquest motiu que la IA no pot ser aplicada a la presa de decisions polítiques: des d'un punt de vista spinozista, les decisions que prengui la màquina, com que no té en compte la dimensió emocional, mai podran ser justes perquè no contribuiran a l'increment de les condicions per fer possible la llibertat i el benestar de les persones.

L'aplicació de la intel·ligència artificial a la presa de decisions polítiques, tot i les seves limitacions a l'hora de prendre decisions conscients tenint pre-

sent les implicacions emocionals de les mateixes, pot tenir conseqüències completament indesitjables que poden suposar una amenaça molt greu per a la política, la democràcia i la consecució d'una societat en què sigui possible viure. En tota decisió política cal tenir presents les conseqüències de l'actuació i de quina manera impactarà en la vida de les persones. Com que les IA no són capaces d'entendre la dimensió emocional, l'aplicació d'estes noves tecnologies a la política pot portar a un increment del sofriment humà i de les desigualtats socials, com ara pretenem mostrar.

#### **4/ Les conseqüències d'una política sense emocions**

Deixar que sigui una IA que manca d'emocions i que no pot sentir res similar a l'empatia, la compassió o l'estima, la que prengui les decisions polítiques que en la pràctica poden afectar les possibilitats que tenen les persones per portar una vida digna de ser vivida per un ésser humà porta a un escenari on les desigualtats socials i polítiques que ja sotgen el nostre món es multipliquen (Aguirre Salas, 2021). La delegació de funcions polítiques pels éssers humans en favor de sistemes informàtics fonamentats en algorismes programats amb paràmetres lògics i matemàtics comportarà que els més desfavorits continuen sofrint injustícies intolerables que es veuran agreujades conforme els sistemes d'intel·ligència artificial siguin aplicats a més camps de la presa de decisions polítiques (Terrones Rodríguez, 2020).

Com bé s'ha mostrat al fil de la interpretació que ací hem realitzat de la filosofia política d'Spinoza, tota decisió política que es prengui ha de servir per fer els éssers humans més capaços de realitzar eixe exercici d'autoconservació i d'autoafirmació que el filòsof holandès anomenà *conatus*, i per fer això tota decisió política ha de tenir en compte l'impacte emocional que sobre l'individu tingui la decisió col·lectiva en qüestió (Cadahia, 2009). Tota política ha de servir per incrementar la capacitat individual per tal de poder ser lliure i portar així una vida feliç. Per fer això, és fonamental que es fomenten els lligams comunitaris que mantenen units els individus formant societats en què l'ajuda mútua sigui la tònica dominant (Negri, 1993, p. 210-245). Una ajuda mútua, una concòrdia social, que sols és possible d'aconseguir si des del poder polític es fomenten els bons sentiments entre els éssers humans, entre els diferents individus que formen una comunitat humana (Rodríguez Rial i Ricci Cernadas, 2021).

Per tal d'aconseguir el triomf d'estos bons sentiments que fomenten la unió social i el suport mutu és imprescindible que les decisions polítiques que es prenguin des dels llocs de responsabilitat tinguin sempre present l'impacte emocional que eixes decisions tindran en els individus afectats per eixes mateixes polítiques (Torres Marcano, 2012). Una decisió política que no tingui en compte la dimensió emocional pot portar terribles conseqüències socials, ja que fomenta sentiments indesitjables, com són l'odi o l'antipatia:

passions negatives que, tal com adverteix Spinoza, suposen una seriosa amenaça a la concòrdia i l'ajuda mútua necessària per arribar a la llibertat individual (Spinoza, 2011, p. 347-357). Una política insensible emocionalment, presa des de la pura lògica i paràmetres matemàtics binaris de 0 i 1, porta, indefectiblement a un augment de les tensions socials, cosa que pot ocasionar que els més vulnerables ho tinguin encara més difícil per aconseguir alliberar-se dels condicionants que els impedeixen portar endavant aquell mode de vida que individualment troben desitjable (Feenstra, 2012, p. 104-111). En altres paraules, una política sense emocions, una política fonamentada en la pura lògica matemàtica, porta a l'increment de les desigualtats perquè no té en compte que l'ésser humà és un ésser finit que necessita l'ajuda dels altres per poder portar endavant la seva pròpia vida, ja que no contribueix a fomentar els sentiments positius que sustenten la unió social (Nussbaum, 2014, p. 197-242).

Una IA aplicada a la presa de decisions polítiques, una IA que per definició és incapaç de sentir cap tipus d'emoció, prendrà decisions purament lògiques sense tenir en compte les conseqüències negatives que sobre certs segments de la població pugui tenir eixa decisió (Aguirre Salas, 2021). Una IA política fonamentarà les seves decisions en criteris purament instrumentals: mirant d'incrementar els guanys sense tenir en compte el revers negatiu, ja que això sols es pot fer des d'un punt de vista emocional (Innerarity, 2020a). Així, per exemple, un sistema d'intel·ligència artificial que hagi de decidir per on ha de passar una nova via de ferrocarril sols tindrà en compte, a l'hora de prendre la decisió, criteris fonamentats en termes de cost-benefici mesurats amb paràmetres quantitatius, deixant de costat aspectes qualitatius, com ara la qualitat de la terra conreable sacrificada, l'impacte paisatgístic o si un traçat afavoreix més que un altre la integració de poblacions vulnerables. Estos criteris qualitatius sols es poden observar en funció de l'afectació emocional i, per tant, la IA no podrà mai prendre una decisió justa en un tema com aquest, perquè sempre triarà l'opció més econòmica, amb independència del cost social que tingui.

El problema amb la IA i la presa de decisions polítiques rau, en el fons, en el fet que les intel·ligències artificials no són més que l'última i més nova encarnació de la raó instrumental ja criticada en els seus efectes perniciosos sobre la llibertat dels individus pels primers membres i els fundadors de l'Escola de Frankfurt: Theodor Adorno i Max Horkheimer (Nowotny, 2022, p. 101-127). La raó instrumental, una raó descarnada mancada d'emocionalitat i incapaç, en conseqüència, de sentir empatia o compassió, una raó que comporta, sobre una suposada creença en el progrés, una tornada a la desigualtat i la dominació de l'home per l'home, atès que només té en compte una dimensió de l'ésser humà i oblida que és alguna cosa més que ment; és també carn i cos: passió, emoció i raó (Adorno i Horkheimer, 2007, p. 183-223).

En conseqüència, tota política que deixi de costat la dimensió emocional de l'ésser humà i l'impacte que hi té una decisió política estarà condemnada a convertir les persones en autòmats. Una raó instrumental que sempre acaba beneficiant els més rics i poderosos, que són els que tenen els mitjans per poder emprar i aplicar eixes tecnologies i tècniques noves (Adorno i Horkheimer, 2007, p. 93-133), de les quals la IA no és més que l'últim exemple.

La intel·ligència artificial i els seus sistemes no podran ser mai aplicats, de manera justa, a la presa de decisions polítiques perquè estos sistemes no poden sentir coses com la compassió, l'empatia o l'amor, sols actuen de manera lògica, seguint criteris instrumentals i de mera utilitat, de forma que les seves decisions mancaran de la sensibilitat social necessària per prendre una bona decisió des del punt de vista de la justícia política. En conseqüència, tota decisió política presa per una IA, com que no tindrà en compte l'impacte emocional sobre la comunitat, contribuirà a un increment de les desigualtats socials que impedirà que els més desfavorits aconseguixin ser veritablement lliures. Aquest és el motiu pel qual la IA i la presa de decisions polítiques són coses que mai haurien d'anar juntes; tota política feta sense empatia porta a la injustícia i a la falta de llibertats per als éssers humans. Així doncs, la política ha de continuar sent una activitat cent per cent humana.

## **5/ Conclusions**

A l'inici d'aquesta comunicació ens preguntàvem si els sistemes d'intel·ligència artificial podien ser aplicats a la presa de decisions polítiques en contextos democràtics de forma justa. Afirmàvem que sols una política amb fonaments ètics era adequada per a les societats democràtiques i ens interrogàvem sobre les possibilitats d'aplicació de la IA a la presa de decisions polítiques en funció d'aquest paràmetre.

Hem defensat en esta intervenció que tota política democràtica ha de ser justa i que per ser justa tota decisió política ha de ser presa tenint en compte la dimensió emocional dels éssers humans i l'impacte que hi tenen les diferents polítiques. Per justificar esta afirmació hem fet una reinterpretació, en clau actualitzada, del pensament d'Spinoza per comprovar que, efectivament, atès el mode de ser de l'ésser humà com un ésser finit que necessita l'ajuda dels altres per poder portar endavant el seu projecte vital, tota política, tota decisió política, ha de mirar sempre de maximitzar la fortalesa dels lligams comunitaris que possibiliten l'existència de societats cohesionades en què l'ajuda mútua sigui una realitat. En estes condicions, i seguint el plantejament polític d'Spinoza, tota política ha de servir per incrementar els afectes positius que les persones senten pels seus congèneres, de manera que tota decisió política que es prengui ha de tenir en compte la dimensió emocional i així és impossible prendre bones decisions polítiques sense una bona dosi d'empatia amb els qui pariran les conseqüències d'eixa decisió política.

La IA, entesa com un sistema que funciona a còpia d'algoritmes programats per decidir què s'ha de fer en cada cas en funció d'una decisió binària, no pot sentir cap tipus de passió ni experimentar sentiments perquè pel seu mode mateix de funcionar no ho pot fer: un ordinador no pot experimentar un sentiment perquè no es pot codificar en llenguatge binari, que és el que empen els sistemes informàtics. Coses com l'amor, l'empatia, l'odi, la compassió o el fàstic van més enllà de la programació amb uns i zeros que recull el llenguatge informàtic, que en última instància és el que fa funcionar els aparells electrònics i, també, els sistemes d'intel·ligència artificial. Una passió, un sentiment, és una cosa molt més complexa que si arriba o no arriba corrent elèctric a un aparell, i és per aquest motiu fonamental pel qual una intel·ligència artificial, per molt complex i avançat que sigui el seu funcionament, no podrà mai experimentar cap emoció ni sentiment, ja que estes coses no poden ser sintetitzades en un sistema numèric binari. Les màquines, i les IA són màquines, no poden sentir emocions, primer perquè excedeixen el seu llenguatge i segon perquè no tenen un cos per sentir el seu entorn.

Esta incapacitat de les IA per experimentar emocions com l'amor, l'odi i, fonamentalment, l'empatia i la compassió és el que incapacita estos sistemes per prendre decisions polítiques justes, ja que, com hem vist al fil de la interpretació d'Spinoza, tota política ha de servir per fomentar la fortalesa dels lligams que mantenen unides les societats. Uns lligams que s'enforteixen si les polítiques que es prenen fomenten l'amor entre la gent que forma la comunitat, un amor que sols es pot aconseguir amb empatia i compassió política cap als més desafavorits de la societat i les persones que patiran les conseqüències negatives d'una decisió política concreta. Si la IA no pot sentir empatia ni comprendre què és l'amor o l'odi, la intel·ligència artificial no està capacitada des del punt de vista de l'ètica política per prendre decisions que afecten el conjunt de la comunitat, i la seva aplicació a este camp sols provocaria un increment de les desigualtats socials i una manca general de llibertats per als més desafavorits.

En conclusió, tot i l'avenç que estos últims anys ha experimentat la intel·ligència artificial i la ciència informàtica, avenços que han fet somiar amb futurs tecnoutopistes, la veritat és que el mateix funcionament d'estos sistemes els incapaciten per poder prendre decisions polítiques ètiques, ja que no poden posar-se en el lloc d'aquelles persones que les patiran. La raó informàtica és pura raó instrumental i, en deixar de costat la dimensió emocional, invalida les seves possibilitats d'aplicació a la política. Així doncs, la presa de decisions polítiques, si vol ser justa, i per tant democràtica, haurà de continuar sent una cosa d'éssers humans, en què la pell s'ha de combinar amb el cervell.

## Bibliografía

- ADORNO, Theodor i HORKHEIMER, Max (2007) *Dialéctica de la ilustración*. Madrid: Akal.
- AGUIRRE SALAS, J.F. (2021) «Los desafíos de la transformación digital en la democracia». *Recerca. Revista de pensament i anàlisi*, n. 26 (2), p. 1-23.
- ALBA RICO, Santiago (2017) *Ser o no ser (un cuerpo)*. Barcelona: Seix Barral.
- BALIBAR, Étienne (2021) *Spinoza político. Lo transindividual*. Barcelona: Gedisa.
- CADAHIA, María Luciana (2009) «Ontología y democracia en Baruch Spinoza». *Bajo palabra. Revista de filosofía*, n. 4, p. 125-134.
- CALVO, Patrici (2021) «El gobierno ético de los datos masivos». *Dilemata. Revista internacional de éticas aplicadas*, n. 34, p. 31-49.
- CAMPS, Victoria (2020) *El gobierno de las emociones*. Barcelona: Herder.
- DAHL, Robert. A. (1992) *La democracia y sus críticos*. Barcelona: Paidós.
- DÍAZ, J. A. i FERNÁNDEZ MORA, M. D. (2020) «Democracia y libertad en B. Spinoza». *Praxis filosófica*, n. 50, p. 11-24.
- FEENSTRA, Ramón (2012) *Democracia monitorizada en la era de la galaxia mediática. La propuesta de John Keane*. Barcelona: Icaria.
- INNERARITY, Daniel (2020a) «El impacto de la inteligencia artificial en la democracia». *Revista de las cortes generales*, n. 109, p. 87-103.
- INNERARITY, Daniel (2020b) *Una teoría de la democracia compleja. Gobernar en el siglo XXI*. Barcelona: Galaxia Gutenberg.
- NEGRI, Antonio (1993) *La anomalía de lo salvaje. Ensayo sobre poder y potencia en B. Spinoza*. Barcelona: Anthropos.
- NOWOTNY, Helga (2022) *La fe en la inteligencia artificial. Los algoritmos predictivos y el futuro de la humanidad*. Barcelona: Galaxia Gutenberg.
- NUSSBAUM, Martha C. (2014) *Emociones políticas. ¿Por qué el amor es importante para la justicia?* Barcelona: Paidós.
- PEDRERO-ESTEBAN, Luis Miguel i PÉREZ-ESCODA, Ana (2021) «Democracia y digitalización: implicaciones éticas de la IA en la personalización de contenidos a través de interfaces de voz». *Recerca. Revista de pensament i anàlisi*, n. 26 (2), p. 1-24.
- RODRÍGUEZ RIAL, Gabriela i RICCI CERNADAS, Gonzalo (2021) «Thomas Hobbes y Baruch Spinoza en torno al miedo: la relación entre la política democrática y las pasiones». *Las Torres de Luca. Revista internacional de filosofía política*, n. 10 (19), p. 169-184.
- ROMERO, Jesús (2021) *Spinoza. La política a la luz de su filosofía*. Córdoba (España): Almuzara.
- SPINOZA, Baruch (2011) *Ética demostrada según el orden geométrico*. Madrid: Alianza editorial.
- SPINOZA, Baruch (2013) *Tratado político*. Madrid: Alianza editorial.
- SPINOZA, Baruch (2014a) *Tratado de la reforma del entendimiento. Principios de la filosofía de Descartes. Pensamientos metafísicos*. Madrid: Alianza editorial.
- SPINOZA, Baruch (2014b) *Tratado teológico-político*. Madrid: Alianza editorial.
- TEJADA GÓMEZ, Cristian Andrés (2007) «Spinoza y la concepción de la política como potencia». *Astrolabio. Revista internacional de filosofía*, n. 19, p. 142-150.
- TERRONES RODRÍGUEZ, Antonio Luis (2020) «Inteligencia artificial, responsabilidad y compromiso cívico y democrático». *Revista CTS. Revista Iberoamericana de Ciencias, Tecnología y Sociedad*, n. 44 (15), p. 253-276.
- TORRES MARCANO, Adrián (2012) «La constitución del poder político en Baruch Spinoza». *Orinoco. Pensamiento y praxis*, n. 1, p. 31-41.